

- Karol kard. Wojtyła

KARDYNAŁ KAROL WOJTYŁA Szkic biograficzny

Papież Paweł VI mianował w 1967 r. — 27 nowych kardynałów. Wśród nich Arcybiskup-metropolita krakowski Ks. Karol Wojtyła został zaliczony w poczet świętego kolegium kardynalskiego. Tym samym liczba purpuratów w diecezji krakowskiej wzrosła do dziesięciu¹.

Zdawać by się mogło, że biografia tego młodego, bo zaledwie 47-letniego kardynała jest bardzo prosta. Tymczasem śledząc baczynym okiem jego życie, analiza ukazuje nam wiele interesujących etapów drogi, jaką wiodła to dziecko Ziemi Krakowskiej na stolicę św. Stanisława biskupa i męczennika.

Karol Wojtyła urodził się 18 maja 1920 roku w Wadowicach z rodziców Karola i Emilii z Kaczorowskich. Lata dziecięce i młodzieńcze spędził w domu rodzinnym. W Wadowicach uczęszczał do szkoły powszechnej (1927—1931), a następnie do Państw. Gimnazjum im. Marcina Wadowity (1931—1938). W r. 1929 Karol utracił matkę, a cały ciężar wychowania synów spadł na ojca, który jako wojskowy przygotowywał ich do trudów życiowych. Po otrzymaniu świadectwa dojrzałości (1938) podążył Karol Wojtyła za przykładem tylu innych wybitnych wadowiczian na Uniwersytet Jagielloński. Tam też w roku ak. 1938/39 został imatrykulowany na Wydziale Filozoficznym. Studiował polonistykę zapewne z zamiłowania. Do dziś bowiem pozostał wierny zamiłowaniom literackim, choć studiów polonistycznych po wojnie nie kontynuował.

Wybuch drugiej wojny światowej zastał go w Krakowie. Odtąd też z wyroków Opatrzności Bożej życie młodego Wojtyły związało się trwale z dawną stolicą Piastów i Jagiellonów. Podobnie, jak wielu jego rówieśników musiał zrezygnować w razie z oficjalnego kształcenia się i zająć się pracą rąk i oczywiście podporządkować się brutalnej polityce okupanta, stosowanej wobec ludności polskiej.

W latach 1940—1944 był Wojtyła robotnikiem w kamieniołomach na Zakrzówku i w Zakładach Chemicznych „Solvay” w Borku

¹ Kardynałami na stolicy krakowskiej byli: Zbigniew Oleśnicki, Fryderyk Jagiellończyk, Jerzy Radziwiłł, Bernard Maciejowski, Jan Olbracht Waza, Jan Lipski, Albin Dunajewski, Jan Puzyna, Adam Stefan Sapieha.

Fałęckim. Czasy te wracają we wspomnieniach późniejszego hierarchy, gdy pisze:

Sluchaj, kiedy stuk młotów miarowy i tak bardzo swój
przenoszą wewnątrz ludzi, by zbadać siłę uderzeń —
sluchaj, prąd elektryczny kamienistą rozcina rzekę —
a we mnie narasta dzień po dniu,
że cała wielkość tej pracy znajduje się wewnątrz człowieka.

Twarda, pęknięta dłoń inaczej młotem wzbiera,
inaczej się rozwiązuje w kamieniu ludzka myśl —
kiedy energie ludzkie oddzielisz od sił kamienia
i przetniesz w właściwym miejscu — tętnicą pełną krwi²

Obok tego jednak życie Karola Wojtyły płynęło innym, rzec by można ukrytym nurtem. Tak się szczęśliwie złożyło, że u przyszłego purpurata w Krakowie na Dębnikach przy ul. Tynieckiej 10 zamieszkał w charakterze sublokatora Mieczysław Kotlarczyk, także wadowiczanin, znany przed wojną z swej działalności teatralnej na terenie gimnazjum wadowickiego. Nie gdzieindziej, jak w mieszkaniu Karola Wojtyły zrodził się konspiracyjny Teatr Rapsodyczny, zorganizowany przez Kotlarczyka. W nielicznym gronie patriotów młodzi artyści, wśród nich i Wojtyła, recytowali poetów polskich, osłabając ciemną noc okupacji.

Bolesne przeżycie osobiste, związane ze śmiercią ojca (1941), ciężkie warunki materialne, przynębiająca atmosfera hitlerowskiej okupacji, wszystko to wywarło wpływ na wrażliwą duszę Wojtyły.

Innym jasnym promieniem okupacji były zebrania i spotkania młodzieży w wieku lat od 14 do 25 przy kościele salezjanów na Dębnikach. Tu zetknął się Wojtyła z Janem Tyranowskim, krawcem z zawodu, mężczyzną wówczas 40-letnim. Snać wpływ musiał być silny, jeśli ks. Wojtyła jako kapłan poświęcił mu w „Tygodniku Powszechnym” dłuższe, bardzo serdeczne wspomnienie³. „[...] Był to — pisze autor — apostoł Bożej wielkości, Bożej piękności, Bożej transcendencji. Tego nauczył się [Tyranowski] od swego głównego przewodnika: był nim św. Jan od Krzyża”. Z głębokiego życia wewnętrznego „wynikała cała autentyczność apostołskiej działalności Jana. Chodziło mu o osiągnięcie jakościowe, nie ilościowe”. Tyranowski wywierał ogromny wpływ na młodych, apostołował słowem, a bardziej jeszcze własnym przykładem, a jego świętość ujawniła się w długiej i przykrej chorobie. A może właśnie Tyranowskiemu zawdzięcza Karol Wojtyła głębsze zainteresowanie się postacią św. Jana od Krzyża?

² Andrzej Jawień (K. Wojtyła), *Kamieniolom*. „Znak” R. 9: 1957 nr 41 s. 559.

³ Ks. K. Wojtyła, *Apostoł*. „Tygodnik Powszechny” R. 5: 1949 nr 35 s. 8—9.

I wówczas — wśród niepokojów i tragicznych dni okupacji zrodził się zamiar poświęcenia się służbie Bożej w kapłaństwie.

W r. 1942 wstąpił Wojtyła do Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Krakowie, które funkcjonowało z punktu widzenia władz okupacyjnych nielegalnie. Przyjmowało bowiem nowych alumnów wbrew zakazowi. W latach 1942—4 studiował Wojtyła filozofię na tajnym Wydziale Teologicznym U. J. Pamiętna łapanka, zorganizowana przez gestapo w sierpniu 1944 r. w związku z wybuchem powstania warszawskiego pozbawiła kleryka Wojtyłę swobody ruchów. Wraz z grupą kolegów przebywał do 18 stycznia 1945 r., tj. do chwili wyzwolenia Krakowa spod okupacji hitlerowskiej w pałacu metropolitalnym przy ul. Franciszkańskiej. Sprawcą „uwięzienia” Wojtyły i jego kolegów był arcybiskup Adam Stefan Sapieha. On to w trosce o bezpieczeństwo i życie alumnów postanowił ukryć ich w swej rezydencji. Te środki ostrożności były w pełni uzasadnione także i w wypadku Wojtyły, gdyż był on poszukiwany przez władze niemieckie.

Po zakończeniu wojny Wojtyła kontynuował już oficjalnie studia teologiczne. Uwienieniem ich były święcenia kapłańskie, które otrzymał w uroczystości Wszystkich Świętych 1946 r. z rąk księcia metropolity Adama Stefana Sapiehy. Mszę św. prymicyjną odprawił w dniu Zaduszny w krypcie św. Leonarda w katedrze na Wawelu.

Zaraz po święceniach wyjechał Ks. Wojtyła na dalsze studia do Rzymu. Zamieszkał tam w Collegio Belga, gdzie zawarł liczne znajomości i przyjaźnie z ludźmi, piastującymi dziś odpowiedzialne urzędy w Kościele. Na wykłady uczęszczał w instytucie dominikańskim Angelicum, gdzie w ciągu dwóch lat (1946—1948) pogłębiał swe studia i po biennium ad lauream przedstawił u Garrigou-Lagrange'a pracę pt.: *Quaestio de fide apud S. Joannem a Cruce*. Zdawał również Ks. Wojtyła przepisane do doktoratu egzaminy.

W okresie letnim 1947 r. wyjechał Ks. Wojtyła do Francji, Belgii i Holandii, interesowały go sprawy duszpasterskie Polonii zagranicznej, a bardziej jeszcze młodzieżowy ruch robotniczy JOC (Jeunesse Ouvrière Chrétienne).

Po powrocie do kraju w r. 1948 kard. Sapieha wysłał Ks. Karola Wojtyłę w charakterze wikariusza do parafii Niegowic k. Bochni. Mile do dziś wspomina Kard. Wojtyła pobyt w tej parafii, w której stawiał pierwsze kroki w pracy duszpasterskiej pod kierunkiem gorliwego proboszcza śp. ks. prałata Kazimierza Buzala.

Ponieważ w Rzymie nie dopełnił Ks. Wojtyła wszystkich przepisanych przez uczelnię formalności, przedłożył swą pracę rzymską i uzupełnił ją na Wydziale Teologicznym U. J. pod kierunkiem księży profesorów I. Różyckiego i Wł. Wichra. Doktorat teologii na wspomnianym uniwersytecie uzyskał Ks. Wojtyła w r. 1948.

Owoce gruntownych studiów nad św. Janem od Krzyża były takie prace, jak: *Zagadnienie wiary w dziełach św. Jana od Krzyża* (Aten. kapł. R. 42: 1950 t. 52 s. 24—42, 103—114), *Quaestio de fide apud S. Joannem a Cruce* (Collect. theol. R. 21: 1950 s. 418—468) i *O humanizmie św. Jana od Krzyża* (Znak R. 6: 1951 nr 27 s. 6—20).

Odwołany po roku pracy z parafii Niegowić otrzymał Ks. Wojtyła nominację na wikariusza parafii św. Floriana w Krakowie. W ciągu dwóch lat działalności (1949—1951) ujawnił swój talent duszpasterski i organizatorski. Młody kapłan pracował gorliwie nie tylko w własnej parafii, ale działalność przekraczała jej ramy, zwłaszcza wśród młodzieży, na ambonie i w konfesjonale wielu kościołów krakowskich. Arcybiskup koadiutor ks. Eugeniusz Baziak, widząc u Ks. Wojtyły zamiłowanie do nauki i jego szerokie zainteresowanie, udzielił mu 2-letniego urlopu dla przygotowania habilitacji z zakresu teologii moralnej i etyki społecznej (1951—1953). Jesienią 1953 r. habilitował się Ks. Wojtyła na Wydziale Teologicznym U. J. u ks. prof. Wł. Wichra na podstawie rozprawy: *Ocena możliwości zbudowania etyki chrześcijańskiej przy założeniach systemu Maxa Schelera*, która ukazała się w druku w r. 1959. Recenzentami pracy byli obok ks. Wichra — ks. A. Usowicz i St. Swieżawski, a solidną metodę naukową zawdzięcza Ks. Wojtyła głównie ks. I. Różyckiemu.

Od r. 1953 był Ks. Wojtyła profesorem teologii moralnej i etyki społecznej w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Krakowie, a w r. ak. 1953/54 prowadził zleczone wykłady etyki społecznej na Wydziale Teologicznym U. J. W r. 1954 objął Ks. Wojtyła wykłady na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim na Wydziale Filozoficznym. Lata 1953—1958 są okresem wzmoczonej działalności naukowej młodego profesora. Ks. Wojtyła drukuje liczne rozprawy i artykuły z zakresu etyki i teologii moralnej w „Polonia Sacra”, „Rocznikach Filozoficznych K.U.L.”, „Ateneum Kapłańskim”, „Znaku” i innych czasopismach. W r. 1959 otrzymał godność członka czynnego Wydziału Filozoficznego Towarzystwa Naukowego K.U.L.⁴

Ks. arcybiskup Eugeniusz Baziak powołał Ks. Prof. Wojtyłę na stanowisko biskupa sufragana. Nominację Stolicy Apostolskiej na biskupa tytularnego Ombi otrzymał d. 4 lipca 1958 r.⁵, a konsekrował go w katedrze na Wawelu 28 września 1958 r. ks. arcybiskup

⁴ *Sprawozdanie Tow. Nauk. K.U.L.* 1960 s. 203.

⁵ Die 4 Julii. Titulari episcopali Ecclesiae Ombitanae R. P. Carolus Wojtyła, archidioecesis Cracoviensis, in Universitate catholica Lublinensi theologiae moralis professorem, quem deputavit Auxiliarem Exc. P. D. Eugenii Baziak, Archiepiscopi Leopoliensis Latinorum atque Administratoris Apostolici Cracoviensis. Acta Apostolicae Sedis (AAS) R. 50: 1958 s. 626, 991. Zob. również „Tygodnik Powszechny” R. 12: 1958 nr 33 s. 7, gdzie podano krótki życiorys nominata z fotogr., oraz nr 41 s. 1 i 2.

Eugeniusz Baziak. Współkonsekratorami byli ks. bp Franciszek Jop z Opola i ks. bp Bolesław Kominek z Wrocławia. Rodzinne miasto złożyło w darze nowokonsekrowanemu biskupowi krzyż biskupi i pastorał, a opactwo tynieckie mitrę⁶. Po konsekracji wszedł Bp Wojtyła do kapituły i objął urząd wikariusza generalnego archidiecezji krakowskiej. W r. 1960 został mianowany scholastykiem kapituły metropolitalnej⁷.

Po śmierci ks. arcybiskupa Eugeniusza Baziaka (zm. 15 VI 1962), Ks. Bp Wojtyła został wybrany wikariuszem kapitulnym (16 VI 1962). Odtąd spoczęły na barkach 42-letniego biskupa losy prastarej diecezji krakowskiej⁸.

Bp Wojtyła miał to szczęście uczestniczyć we wszystkich sesjach Vaticanum II. Jego wkład w dzieło Soboru było znaczne. Żegnając się z wiernymi w katedrze na Wawelu, odjeżdżający Ks. Biskup m. in. powiedział:

„Wszyscy w tej chwili czujemy jakieś wzruszenie. Trudno wejść do każdego serca... To wzruszenie tutaj, w katedrze wawelskiej, przy grobie świętego Stanisława Biskupa Męczennika, jest częścią jakiegoś wielkiego, uniwersalnego wzruszenia, które w tych dniach i w tym roku przeżywa cały Kościół.

Bo jeśli kiedyś nam się wydawało, że Sobór jest tylko faktem historycznym, prawie że administracyjnym, doktrynalnym, to teraz, przeżywając Sobór, przekonujemy się, że to wszystko jeszcze nie to. Teraz w drugiej połowie XX wieku przeżywając Sobór przekonujemy się doświadczalnie, że to jest naprawdę wielkie wzruszenie, wielkie poruszenie umysłów i serc całego Kościoła [...]

I dlatego wszyscy czujemy, ludzkość cała czuje, że poprzez ten Sobór idzie, ma iść Boży prąd, prąd Ducha Świętego, Ducha Madrości, a nade wszystko — Miłości [...] Manifestacja tego Ducha Miłości jest właśnie tak wielką nadzieją współczesnego człowieka, człowieka, który coraz bardziej skazuje się na walkę, tak się wydawać może, na walkę wyniszczającą człowieka, która coraz bardziej pozbawiona jest miłości. To są nasze intencje”⁹.

A potem pisze Bp Wojtyła z Soboru:

„Biskupów z Polski jest siedemnastu. Co reprezentujemy w tej chwili, temu najlepiej dał wyraz Ojciec św. Jan XXIII w swoim przemówieniu, które wygłosił do nas nazajutrz po przybyciu do Rzymu [...], zawierają te [jego słowa], jakieś szczególne świadectwo naszego wkładu w dzieje ludzkości i Kościoła [...] Ten wkład Polski w dzieje Kościoła, który przewija się już poprzez tyle soborów, na tym Soborze nabral szczególnej mocy wobec jakże głębokiego zaangażowania w formie czuwania soborowego tylu milionów katolików w naszej Ojczyźnie”¹⁰.

⁶ „Notificationes” 1958 s. 399—400.

⁷ „Notificationes” 1960 s. 107.

⁸ „Notificationes” 1962 s. 185—187 (Wymiana telegramów Bpa Wojtyły i kard. Cicognani).

⁹ „Notificationes” 1962 s. 357.

¹⁰ „Notificationes” 1962 s. 363.

Dość liczne były przemówienia Ks. Bpa Wojtyły w Radio Watykańskim. D. 24 listopada 1962 r. wikariusz kapitulny krakowski mówił o atmosferze panującej na Soborze:

[...] zanim jeszcze rozpoczną się codzienne obrady — widzimy ich (tj. biskupów) całymi grupami klęczących bądź przy konfesji św. Piotra, bądź też w innych punktach bazyliki. Szczególnie uczęszczana jest kaplica św. Józefa — także i ołtarz, pod którym spoczywa ciało świętego papieża Piusa X — jest to pierwszy papież naszego stulecia¹¹.

Łatwo chyba odgadnąć, kto kryje się pod pseudonimem Andrzeja Jawienia (albo A. J.), gdy pisze wiersze *O Kościele* właśnie w Rzymie jesienią 1962 r., albo *O narodzinach wyznawców*, zawierające „myśli biskupa udzielającego sakramentu bierzmowania w pewnej podgórskiej wsi”¹².

W czasie trwania II sesji soborowej wypowiedzi Bpa Wojtyły były wysłuchane w auli soborowej z dużym zainteresowaniem (21 X 1963), zwłaszcza gdy chodziło o schemat dotyczący ludu Bożego. W konferencji w Radio Watykańskim w dniu 25 listopada 1963 r. Ks. Bp Wojtyła przedstawił to samo zagadnienie w myśl II Soboru Watykańskiego, przemawiając do słuchaczy językiem dzisiejszym. Oto charakterystyczny wątek z tej konferencji:

[...] Jest w organizacji ludu Bożego głęboko ukryte prawo walki o człowieka, o jego wartość naturalną i nadprzyrodzoną. Walki aż do przelania krwi, jak to uczynił sam Chrystus. Świat jest widownią tej walki [...] Przyzwyczajaliśmy się bowiem w naszym języku posługiwać się słowem: świeccy. Świeccy, to znaczy: związani ze światem, z tymi wartościami, które się otwierają przed człowiekiem w świecie z jego immanentną celowością, z której wyrastają dla człowieka różnorodne zadania. Zadania te mają na celu rozwój świata i rozwój człowieka w świecie [...] Rola laikatu w Kościele ma swoją własną specyfikę. Na miarę współczesności, na miarę ludzkich możliwości. I powiedziałbym także: na miarę ludzkiej słabości¹³.

Nie było zbyt niespodzianką dla mieszkańców Krakowa nominacja Bpa Karola Wojtyły na arcybiskupa-metropolity archidiecezji krakowskiej. „Vox populi” od szeregu miesięcy podawał z ust

¹¹ „Notificaciones” 1963 s. 23.

¹² A. J. [Andrzej Jawień - K. Wojtyła], *Kościół (fragmenty)*. „Znak” R. 15: 1963 nr 113 s. 1376—1382. Jakże charakterystyczny i soborowy jest np. wiersz Bpa Wojtyły pt. „Murzyn” (tamże, s. 1377):
To właśnie ty, Drogi Mój Bracie, czuję w tobie olbrzymi łąd,
w którym rzeki urywają się nagle... a słońce wypala organizm jak ruderę

[hutniczy piec
— czuję w tobie podobną myśl:
jeśli myśl nie biegnie podobnie, to przecież tą samą wagę oddziela prawdę
i błąd.

Jest tedy radość ważenia na jednej wadze tych myśli,
które inaczej błyskają w twoich oczach i w moich, choć tę samą
[zawierają treść.

¹³ „Notificaciones” 1964 s. 29.

do ust nazwisko przyszłego arcybiskupa krakowskiego. D. 30 grudnia 1963 r. papież Paweł VI mianował Bpa Wojtyłę metropolitą. Nominację ogłoszono w Polsce 13 stycznia 1964 r. Ingres do katedry na Wawelu odbył nowomianowany metropolita d. 8 marca 1964 r.¹⁴

Przypadł on w niedzielę *Laetare*, bo dla Krakowa i całej archidiecezji był to istotny powód do radości, że po 13 latach osierocenia otrzymała ordynariusza¹⁵.

W związku z ingresem pragnę zwrócić uwagę na dwa momenty: przemówienie ks. infułata Bogdana Niemczewskiego i Ks. Metropolity. Pierwszy przemawiając w imieniu kapituły, wyraził radość z nominacji nowego arcybiskupa oraz podał trafną charakterystykę arcybiskupa.

„Cieszymy się Tobą — mówił ks. Niemczewski. Mógłby ktoś może powiedzieć, że dlatego się tak cieszymy, ponieważ wiemy, jakie są Twoje wielkie zdolności, jaka jest wybitna Twoja wspaniała inteligencja, jaka głęboka jest Twoja nauka. Ale do serc naszych przemawia raczej ta wielka Twoja dobroć, niezmierna a taka prosta, taka bezpośrednia, która otwiera serca wszystkich i te serca zdobywa na własność (podkr. moje).

Dlatego też cieszymy się i serca nasze Tobie, Ukochany nasz Arcybiskupie, ofiarujemy. Ciesz się także i ta Twoja głęboka, żarliwa pobożność. Ciesz się Twoje tak głębokie zjednoczenie z Panem Bogiem: duch modlitwy, którym się odznaczasz, i Twoja gorliwość duszpasterska” (podkr. moje)¹⁶.

Odpowiedź Ks. Abpa Wojtyły nacechowana była uczuciem pokory i wdzięczności. Pokory wobec wielkości historycznych: św. Stanisława, bł. Kadłubka, królowej Jadwigi. W przededniu ingresu odbył pielgrzymkę do relikwii bł. Wincentego Kadłubka w Jędrzejowie. Wdzięcznie wspomina kard. Adama Stefana Sapiechę. Podkreślił w przemówieniu; że on „włożył na mnie ręce i wyświęcił na kapłana: zrodził mnie dla kapłaństwa”. Po Sapiechę kieruje Metropolita uczucie wdzięczności dla abpa Eugeniusza Baziaka. „I on znowu — mówił — włożył na mnie ręce i wyświęcił mnie na biskupa w dniu 28 września 1958 roku. Byłem z nim związany przez biskupstwo, przez to szczególne braterstwo, które łączy biskupów w jedność ich powołania”.

Odtąd skarbem Abpa Wojtyły jest archidiecezja krakowska. Nie zakreslił sobie żadnego programu. W zakres bowiem działalności

¹⁴ AAS R. 56: 1964 s. 213, 861. Dokumenty dotyczące nominacji i ingresu drukowały „Notificaciones” 1964 s. 77—81.

¹⁵ Ks. arcybiskup Eugeniusz Baziak był tylko administratorem apostolskim archidiecezji krakowskiej.

¹⁶ „Notificaciones” 1964 s. 81.

wchodzą „sprawy odwieczne, sprawy Boże, nie trzeba tworzyć nowych programów; trzeba w nowy sposób, z nową gorliwością i z nową gotowością wejść w ten program... i wypełnić go w miarę naszych czasów”¹⁷.

W czerwcu 1967 r. prasa nasza podała wiadomość, że papież Paweł VI zwiększył liczbę kardynałów do 120 i że na konsystorzu w dniu 29 czerwca br. zamianuje 27 nowych kardynałów, wśród nich Abpa Karola Wojtyłę¹⁸. W dziejach Kościoła polskiego mieliśmy dwóch kardynałów, a od czasów bpa Albina Dunajewskiego każdorazowy rządca diecezji krakowskiej otrzymał godność kardynalską. Fakt nominacji drugiego kardynała ma swoje doniosłe znaczenie dla całego Kościoła w Polsce. W dniu 9 lipca br. po uprzednim otrzymaniu w Rzymie kapelusza kardynalskiego purpurat odbył ingres do katedry na Wawelu¹⁹.

Nie czas jeszcze na omawianie syntezy działalności Kard. Wojtyły. Bez przesady jednak należy stwierdzić, że już dotychczasowe rządy biskupie pozostawiają trwałe ślady w dziedzinie duszpasterskiej i naukowej. Mimo częstych wyjazdów, prac soborowych, spotkań z kapłanami, szerokiej działalności duszpasterskiej Kard. Wojtyła nie wypuszcza pióra z ręki, jak to widać z załączonej niżej bibliografii.

W naszych studiach, poświęconych dziejom Kościoła i kultury katolickiej w Polsce, pragniemy zwrócić uwagę na kilka faktów, świadczących o zainteresowaniach Ks. Kard. Wojtyły na tym odcinku. Arcypasterz krakowski, aczkolwiek nie jest historykiem, docenia w całej pełni znaczenie badań w tej dziedzinie.

Ks. arcybiskup Eugeniusz Baziak postanowił na prośbę kilku historyków Kościoła dokonać otwarcia i ekspertyzy relikwii głowy św. Stanisława biskupa i męczennika. Śmierć jednak przeszkodziła realizacji planu. Dokonał tego Ks. Bp Karol Wojtyła jako wikariusz kapitulny. Badania przeprowadzone przez lekarzy: prof. Jana Olbrychta i dra Mariana Kusiaka mają doniosłe znaczenie dla dalszych badań nad św. Stanisławem, zwłaszcza jego męczeństwem²⁰.

Po nominacji na arcybiskupa krakowskiego zwrócił Ks. Wojtyła od razu baczną uwagę na braki w dziedzinie historiografii diecezji krakowskiej. Tego rodzaju akcja tym bardziej zasługiwała na podkreślenie ze względu na zbliżające się tysiąclecie chrztu Polski.

¹⁷ „Notificationes” 1964 s. 86.

¹⁸ „Osservatore Romano” 29 V 1967; „Tygodnik Powszechny” R. 21: 1967 nr 23 s. 1.

¹⁹ „Notificationes” 1967 nr 7—8 zamieszczają wiadomości o nominacji i ingresie z okolicznościowymi przemówieniami. Zob. też ks. B. Filipiak, *List z Rzymu*, „Przewodnik Katolicki” z d. 30 VII 1967 nr 31.

²⁰ Protokół badania relikwiarza z czaszką św. Stanisława Szczepanowskiego. „Notificationes” 1965 s. 196—203.

W dniach 15—16 II i 25—26 II 1966 r. zorganizował Ks. Metropolita sympozjon w swej rezydencji przy ul. Franciszkańskiej. Zaprosił licznych historyków z całej Polski, ze wszystkich ośrodków naukowych. Zjechali do Krakowa przedstawiciele nauki polskiej, świeccy i duchowni, którzy wygłaszali referaty i zabierali głos w dyskusji. Problematyka dotyczyła oczywiście dziejów najszerszej pojętych d. diecezji krakowskiej, największej w Polsce. Pierwsze dwa dni były poświęcone średniowieczu, a następne dziejom nowożytnym. Referaty i dyskusje przyniosły wiele nowego. Oby tylko doszło do opracowania syntezy historii [archi]diecezji krakowskiej. Ks. Arcybiskup Wojtyła wniósł jako gospodarz sympozjonu dzięki swej prostocie i bezpośredniości miły i swojski nastrój, co szczególnie podobało się uczonym świeckim.

Punktem szczytowym były niewątpliwie uroczystości milenijne w Krakowie (7—8 V 1966). I chyba nie będzie przesady, jeśli podkreślimy, że wypadły może najlepiej w skali ogólnopolskiej. Sesja plenarna episkopatu Polski w katedrze na Wawelu (7 V) miała szczególny urok, gdy senat duchowny z Prymasem Polski Ks. Kard. Wyszyńskim zasiadał w stallach królewskiej katedry. Wygłoszono w czasie sesji przedpołudniowej pięć referatów: o wkładzie diecezji krakowskiej w rozwój kultury narodu polskiego (A. Vetulani), o powiązaniach Krakowa z Śląskiem w XIX i XX wieku (abp B. Kominek), o roli Kościoła krakowskiego w okresie rozbitcia dzielnicowego (M. Plezia), o działalności dobroczynnej Kościoła krakowskiego na przestrzeni wieków (A. Schletz) i o roli kard. Adama Stefana Sapiehy w okresie okupacji (abp K. Wojtyła). Popołudniowa sesja w kościele dominikanów poświęcona była problematyce zakonnej z referatem J. Kłoczowskiego²¹.

Historyczno-kościelnym celem służył sympozjon, który odbył się w Instytucie Teologicznym Księży Misjonarzy w Krakowie na Stradomiu z okazji wydania 25-ciu tomów „Naszej Przeszłości” (1—2 IV 1967). Ks. Kardynał Wojtyła brał w nim czynny udział i dwukrotnie przemawiał.

Znacznie posunęły się w ostatnich latach sprawy beatyfikacyjne w archidiecezji dzięki czynnemu zaangażowaniu się Ks. Kardynała. Ruszyła z miejsca sprawa beatyfikacji s. Faustyny Kowalskiej. Arcypasterz w czasie bytności w Rzymie w r. 1965 odwiedził Kongregację św. Oficjum, korygując błędy w wioskim tłumaczeniu „Dziennika” s. Faustyny, co przyczyniło się do rozwiązania spraw spornych²². Dodajmy, że odbywa się obecnie w Krakowie proces

²¹ Millennium w Krakowie omówiły „Notificationes” 1966 nr 5—6. Tam również ukazały się referaty wygłoszone w d. 7 V t. r. w katedrze na Wawelu. W tym numerze ukazały się również dwa artykuły ks. B. Przybyszewskiego o Prandocie i ks. Błaszyńskim.

²² St. Wierzbica, *Ślužebnica Boża s. Faustyna Kowalska*. „Homo Dei” R. 36: 1967 s. 118.

apostolski Brata Alberta, ukończono proces informacyjny o Smolikowskiego C. R., oraz Brata Alojzego Kosiby. Wyliczamy najważniejsze. Jedną z wielu trosk Ordynariusza krakowskiego jest sprawa beatyfikacji królowej Jadwigi. Historycy przygotowują krytyczny żywot, o co również zabiega Ks. Kard. Wojtyła.

Wylczyliśmy przykładowo tylko niektóre fragmenty z działalności Ks. Metropolity. Zyskał dzięki swym zaletom charakteru, dobroci i prostocie w obejściu sympatię i miłość podwładnego sobie duchowieństwa diecezjalnego i zakonnego, oraz wiernych. Jest kardynałem posoborowym, pierwszym kardynałem polskim na progu drugiego tysiąclecia. Redakcja i grono współpracowników-pisarzy życzą Księdzu Kardynałowi długich lat życia przy najlepszym zdrowiu dla dobra Kościoła i Ojczyzny.

BIBLIOGRAFIA PRAC KS. KARDYNAŁA KAROLA WOJTYŁY

W bibliografii zastosowano układ chronologiczny bez względu na charakter danej pozycji. Pominęto w bibliografii drobne notatki i odezwy o charakterze urzędowym i administracyjnym. Nie uwzględniono też streszczeń przemówień nieautoryzowanych, drukowanych w tygodnikach lub prasie codziennej.

Bibliografia niniejsza jest pierwszą próbą, ilustrującą twórczość pisarską Ks. Kardynała Karola Wojtyły.

Wykaz skrótów

Ateneum Kopiańskie	= <i>Aten. kapł.</i>
Collectanea Theologica	= <i>Collect. theol.</i>
Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi	= <i>Notificationes</i>
Polonia Sacra	= <i>Pol. sacra</i>
Przewodnik Katolicki	= <i>Przew. kat.</i>
Roczniki Filozoficzne K. U. L.	= <i>Rocz-i filoz.</i>
Roczniki Teologiczno-Kanoniczne	= <i>Rocz-i teol. kanon.</i>
Ruch Biblijny i Liturgiczny	= <i>Ruch bibl. i lit.</i>
Tygodnik Powszechny	= <i>Tyg. pow.</i>
Wrocławskie Wiadomości Kościelne	= <i>Wrocl. wiad. kośc.</i>

1949

1. Mission de France. *Tyg. pow.* R. 5: 1949 nr 9 s. 1—2.
2. Apostoł. *Tyg. pow.* R. 5: 1949 nr 35 s. 8—9.
[O Janie Tyranowskim, 1900—1947]

1950

3. Pieśń o blasku wody. *Tyg. pow.* R. 6: 1950 nr 19 s. 1.
[Pseud.: Andrzej Jawień]
4. Zagadnienie wiary w dziełach św. Jana od Krzyża. *Aten. kapł.* R. 42: 1950 t. 52 s. 24—42, 103—114.

5. Quaestio de fide apud S. Joannem a Cruce. *Collect. theol.* R. 21: 1950 s. 418—468.

6. Matka. *Tyg. pow.* R. 6: 1950 nr 50 s. 1.
[Pseud.: Andrzej Jawień]

1951

7. O humanizmie św. Jana od Krzyża. *Znak* R. 6: 1951 nr 27 s. 6—20.

8. Tajemnica i człowiek. *Tyg. pow.* R. 7: 1951 nr 51—52 s. 1—2.

1952

9. O teatrze słowa. *Tyg. pow.* R. 8: 1952 nr 11 s. 4—5.
[Pseud.: Piotr Jasień]

10. Katechumenat XX wieku. *Znak* R. 7: 1952 nr 34 s. 287—296.

11. Instynkt, miłość, małżeństwo. *Tyg. pow.* R. 8: 1952 nr 42 s. 1—2, 11.

12. Myśl jest przestrzenią dziwną. *Tyg. pow.* R. 8: 1952 nr 42 s. 5.
[Pseud.: Andrzej Jawień]

1953

13. Religijne przeżywanie czystości. *Tyg. pow.* R. 9: 1953 nr 6 s. 1—2.

1954

14. System etyczny Maxa Schelera jako środek do opracowania etyki chrześcijańskiej. *Pol. sacra* R. 6: 1953—1954 s. 143—161.

1957

15. Moralność a etyka. *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 9 s. 3.

16. Problem etyki naukowej. *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 10 s. 3.

17. O pochodzeniu norm moralnych. *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 11 s. 3, 11.

18. Realizm w etyce. *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 12 s. 7.

19. Natura i doskonałość. *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 13 s. 11.

20. Dramat słowa i gestu. *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 14 s. 5.
[Pseud.: Andrzej Jawień]

21. Znaczenie powinności. *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 16 s. 11.

22. Zagadnienie woli w analizie aktu etycznego. *Rocz-i filoz.* T. 5: 1955—1957 z. 1 s. 111—135. Rés. s. 158.

23. Problem oderwania przeżycia od aktu w etyce na tle poglądów Kanta i Schelera. *Rocz-i filoz.* T. 5: 1955—1957 z. 3 s. 113—140. Rés. s. 171—172.

24. Prawo natury. *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 28 s. 7.

25. Humanizm a cel człowieka. *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 31 s. 7.

26. Problem prawdy i miłosierdzia. *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 33 s. 11.

27. Problem bezinteresowności. *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 34 s. 7.

28. Właściwa interpretacja nauki o szczęściu. *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 36 s. 11.

29. Stosunek do przyjemności. *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 38 s. 7.

30. Kamieniołom. *Znak* R. 9: 1957 nr 41 s. 559—563.
[Pseud.: Andrzej Jawień]

31. Ewangeliczna zasada naśladowania. Nauka objawienia a system filozoficzny Maxa Schelera. *Aten. kapł.* R. 49: 1957 t. 55 s. 57—67.

32. Wartości. *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 39 s. 11.

33. Co to jest asceza? *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 40 s. 7.

34. Idea i pokora. *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 41 s. 7.

35. Widzenie Boga. *Tyg. pow.* R. 11: 1957 nr 43 s. 7.

36. Listy do redakcji w sprawie campingu. *Homo Dei* R. 26: 1957 s. 420—423.
[Krypt.: Książdz]

37. Myśli o małżeństwie. *Znak* R. 9: 1957 nr 42 s. 595—604.

38. W poszukiwaniu podstaw perfekcjonizmu w etyce. *Rocz-i filoz.* T. 5: 1955—1957 z. 4 s. 303—317. Rés. s. 331.

39. Traktat o pokucie w Dekrecie Gracjana w świetle rękopisu gdańskiego Mar. F. 275. *Rocz-i teol. kanon.* T. 4: 1957 z. 4 s. 31—71. Rés. s. 198—199.

1958

40. Kamień węgielny etyki społecznej. *Tyg. pow. R.* 12: 1958 nr 1 s. 7.
41. Sprawiedliwość a miłość. *Tyg. pow. R.* 12: 1958 nr 2 s. 7.
42. Rapsody tysiąclecia. *Tyg. pow. R.* 12: 1958 nr 3 s. 5.
[Pseud.: Andrzej Jawień]
43. Problem walki. *Tyg. pow. R.* 12: 1958 nr 3 s. 7.
44. Etyka niezależna w świetle idei sprawiedliwości. *Tyg. pow. R.* 12: 1958 nr 6 s. 7.
45. Profile Cyrenejczyka. *Tyg. pow. R.* 12: 1958 nr 13 s. 4.
[Pseud.: Andrzej Jawień]
46. Propedeutyka sakramentu małżeństwa. [W:] Rola kobiety w Kościele. Lublin 1958 s. 87—92.
47. Propedeutyka sakramentu małżeństwa. *Aten. kapł. R.* 50: 1958 t. 56 s. 20—33.
48. O kierowniczej lub służebnej roli rozumu w etyce. Na tle poglądów Tomasza z Akwinu, Hume'a i Kanta. *Rocz-i filoz.* T. 6: 1958 z. 2 s. 13—31. Rés. s. 144.
49. Rec.: Bednarski F., Przedmiot etyki w świetle zasad św. Tomasza z Akwinu. Lublin 1956 ss. 162. *Rocz-i filoz.* T. 6: 1958 z. 2 s. 133—136.
50. Tajemnica Maryi. *Tyg. pow. R.* 12: 1958 nr 33 s. 1.
51. Boże Narodzenie 1958. *Tyg. pow. R.* 12: 1958 nr 52 s. 1—2.

1959

52. O metafizycznej i fenomenologicznej podstawie normy moralnej. (W oparciu o koncepcję św. Tomasza z Akwinu oraz Maxa Schelera). *Rocz-i teol. kanon.* T. 6: 1959 z. 1/2 s. 99—124.
53. Natura ludzka jako podstawa formacji etycznej. *Znak.* R. 11: 1959 nr 60 s. 693—697. Rés. s. 822—823.
[Skrót wykładu wygłoszonego na II. Tygodniu Filozoficznym K. U. L.]
54. Czym powinna być teologia moralna. *Aten. kapł. R.* 51: 1959 t. 58 s. 97—104.
55. Ocena możliwości zbudowania etyki chrześcijańskiej przy założeniach systemu Maxa Schelera. Lublin 1959 ss. 135. Rés. [Rozprawy Wydziału Filozoficznego Tow. Nauk. K. U. L. 5]

56. Le traité de „Penitentia” de Gratien dans l'abrégé de Gdańsk Mar. F. 275. *Studia Gratiana* T. 7: 1959 s. 357—390.
57. Miłość i odpowiedzialność. *Aten. kapł. R.* 51: 1959 t. 60 s. 163—172.
58. Myśli o Niepokalanym Poczęciu. *Tyg. pow. R.* 13: 1959 nr 49 s. 1, 3.

1960

59. Święty Józef. *Tyg. pow. R.* 14: 1960 nr 12 s. 1—2.
60. Miłość i odpowiedzialność. *Znak* R. 11: 1960 nr 71 s. 561—614.
[Fragmenty książki noszącej ten sam tytuł]
61. Wychowanie miłości. *Tyg. pow. R.* 14: 1960 nr 21 s. 1.
62. Miłość i odpowiedzialność. Studium etyczne. Lublin 1960 ss. 246. Rés.
[W serii: Źródła i monografie 60. Tow. Nauk. K. U. L.]
63. Przed sklepem jubilera. Medytacje o sakramencie małżeństwa, przechodzące chwilami w dramat. *Znak* R. 12: 1960 nr 78 s. 1564—1607.
[Pseud.: Andrzej Jawień]
64. Rozważania o królestwie. *Tyg. pow. R.* 14: 1960 nr 44 s. 1—2.

1961

65. Program wykładów nauk społecznych w seminariach duchownych i instytucjach teologicznych w Polsce. *Rocz-i teol. kanon.* T. 8: 1961 z. 3 s. 65—66.
66. Personalizm tomistyczny. *Znak* R. 13: 1961 nr 83 s. 664—674. Rés. s. 756—757.
67. Uwagi o życiu wewnętrznym młodej inteligencji. *Znak* R. 13: 1961 nr 84 s. 761—769. Rés. s. 904—905.
68. „Dziady” i dwudziestolecie. *Tyg. pow. R.* 15: 1961 nr 40 s. 6.
[Pseud.: A. J. (Andrzej Jawień)]
69. Myśli o laikacie. *Tyg. pow. R.* 15: 1961 nr 44 s. 1, 4.

1962

70. Kazanie na inauguracji roku akademickiego K. U. L. 1961/62. *Zeszyty nauk. K. U. L.* R. 5: 1962 z. 1 s. 137—141.
71. Rec.: Kalinowski J., Teoria poznania praktycznego. Lublin 1960 ss. 160. *Rocz-i filoz.* T. 10: 1962 z. 2 s. 153—156.

72. Problem „uświadczenia” z punktu widzenia teologii. *Aten. kapł.* R. 54: 1962 t. 64 s. 1—5.
73. Miłość i odpowiedzialność. Studium etyczne. Kraków 1962 ss. 316. Wyd. „Znak”.
[Wydanie drugie rozszerzone i uzupełnione]
74. Kazanie wygłoszone... na pogrzebie ks. arcybiskupa-metropolity Eugeniusza Baziaka w bazylice metropolitalnej na Wawelu w dniu 18 czerwca 1962 r. (fragmenty). *Notificationes* 1962 s. 194—198.
75. Odezwa do duchowieństwa i wiernych archidiecezji krakowskiej. *Notificationes* 1962 s. 199—200.
[O arcybiskupie Eugeniuszu Baziaku]
76. Władza i krzyż. (Fragmenty). *Tyg. pow.* R. 16: 1962 nr 26 s. 1—2.
[Fragment kazania o arcybiskupie Baziaku]
77. Pismo... z okazji 350-lecia śmierci ks. Piotra Skargi. *Notificationes* 1962 s. 317—318.
78. Przemówienie... wygłoszone w katedrze na Wawelu po mszy św. odprawionej przez ks. biskupa Juliana Groblickiego dnia 5 X 1962 r. wieczorem przed wyjazdem do Rzymu na Sobór Powszechny. *Notificationes* 1962 s. 357—362.
79. List... do „Tygodnika Powszechnego”. *Tyg. pow.* R. 16: 1962 nr 46 s. 3.
80. List pasterski... (fragmenty). *Tyg. pow.* R. 16: 1962 nr 47 s. 9.
81. List pasterski... z I. sesji Soboru Watykańskiego II dn. 5 listopada 1962 r. *Notificationes* 1962 s. 362—364.

1963

83. Wypowiedź... w Radio Watykańskim (24 XI 1962). *Notificationes* 1963 s. 23—26.
84. Odezwa... z zachętą do modlitw w intencji zjednoczenia chrześcijan (dn. 5 I 1963). *Notificationes* 1963 s. 87—88.
[To samo: *Tyg. pow.* R. 17: 1963 nr 3 s. 7]
85. Odezwa... z okazji święceń subdiakonatu w arcybiskupim seminarium duchownym (dn. 5 I 1963). *Notificationes* 1963 s. 88—89.
86. Msza święta papieża Jana. *Znak* R. 15: 1963 nr 109—110 s. 765—769.

87. Kościół (fragmenty). Pasterze i źródła (Bazylika św. Piotra jesienią 1962: 11 X—8 XII). *Znak* R. 15: 1963 nr 113 s. 1376—1379.
[Pseud.: A. J. (Andrzej Jawień)]
88. Odezwa... na Wielki Post 1963 r. *Notificationes* 1963 s. 144—147.
- 88a. Opiekun doskonały. *Przew. kat.* 28 IV 1963 nr 17.
[O św. Józefie. Z przemówienia w Radio Wat.]
89. Wikariusz kapitulny do kapłanów archidiecezji krakowskiej. *Notificationes* 1963 s. 147—148.
90. List wielkanocny... *Tyg. pow.* R. 17: 1963 nr 11 s. 1.
91. Odezwa... na rozpoczęcie VIII roku Wielkiej Nowenny. *Notificationes* 1963 s. 207—210.
[To samo: *Tyg. pow.* R. 17: 1963 nr 20 s. 1]
92. Z kazań... wygłoszonych po powrocie z I. sesji II. Soboru Watykańskiego. *Notificationes* 1963 s. 211—220.
93. Dwaj powstańcy. *Tyg. pow.* R. 17: 1963 nr 33 s. 1—2.
[O o. Rafale Kalinowskim i br. Albercie — Adamie Chmielowskim]
94. Matka Boska Ludźmierska (fragmenty). *Tyg. pow.* R. 17: 1963 nr 34 s. 1.
95. Modlitwy księży archidiecezji krakowskiej na Jasnej Górze (kwiecień 1963). Przemówienie... dn. 23 IV 1963 (fragmenty). *Notificationes* 1963 s. 268—274.
96. Odezwa do duchowieństwa i wiernych archidiecezji krakowskiej. *Notificationes* 1963 s. 285—287.

1964

97. List pasterski... *Tyg. pow.* R. 18: 1964 nr 10 s. 1.
[Z okazji ingresu]
98. Rozważania o ojcostwie. *Znak* R. 16: 1964 nr 119 s. 610—613.
[Pseud.: A. J. (Andrzej Jawień)]
99. Chrześcijanin a kultura. *Znak* R. 16: 1964 nr 124 s. 1153—1157.
100. Wypowiedź... w Radio Watykańskim na temat roli laikatu w Kościele (25 XI 1963). *Notificationes* 1964 s. 27—30.
[To samo pod zmienionym tyt.: *Lud Boży. Przew. kat.* 16 II 1964 nr 7]
101. List pasterski... na 1. niedzielę Wielkiego Postu 1964 r. *Notificationes* 1964 s. 33—36.

102. Do wszystkich kapłanów archidiecezji krakowskiej. *Notificaciones* 1964 s. 66—74.
[Wspomnienia z pielgrzymki do Ziemi św. po drugiej sesji soborowej]
103. Na kanwie Dni Maryjnych. *Homo Dei* R. 33: 1964 s. 135—139.
104. Przemówienie Ks. Metropolity w czasie ingresu (fragmenty). *Notificaciones* 1964 s. 82—87.
[Fragmenty — także w *Tyg. pow.* R. 18: 1964 nr 12 s. 3, oraz pt. *Skarb wielki. Przew. kat.* 12 IV 1964 nr 15]
105. List do duchowieństwa z okazji ingresu. *Notificaciones* 1964 s. 97—101.
106. O Soborze (fragmenty kazań). *Tyg. pow.* R. 18: 1964 nr 11 s. 1—2.
107. List do duchowieństwa z okazji 600-lecia konsekracji katedry wawelskiej. *Notificaciones* 1964 s. 102—105.
108. Kazanie na 600-lecie U. J. w kościele świętej Anny w Krakowie (fragmenty). *Tyg. pow.* R. 18: 1964 nr 21 s. 3.
109. Problematyka drugiej sesji II. Soboru Watykańskiego. Z kazań Ks. Metropolity po powrocie z obrad Soboru. *Notificaciones* 1964 s. 145—160.
110. List pasterski... na 200 rocznicę beatyfikacji Błog. Wincentego Kadłubka. *Notificaciones* 1964 s. 200—202.
[To samo: *Tyg. pow.* R. 18: 1964 nr 36 s. 3—4]
111. Przemówienie... w katedrze wawelskiej w dniu wyjazdu na III. sesję soborową 10 IX 1964. *Notificaciones* 1964 s. 247—251.
112. List... na uroczystość św. Jana Kantego w 1964 r. *Notificaciones* 1964 s. 273—276.
113. Listy z Soboru. *Notificaciones* 1964 s. 278—282.
[1. Do duchowieństwa i wiernych, s. 278—280; 2. Do duchowieństwa, s. 280—282. List pierwszy był drukowany także w *Tyg. pow.* R. 18: 1964 nr 48 s. 1]
114. Kościół wobec współczesnego świata. Przemówienie... w Radio Watykańskim dn. 28 IX 1964. *Notificaciones* 1964 s. 282—284.
[To samo pod zmienionym nieco tyt.: Kościół w świecie współczesnym. *Tyg. pow.* R. 18: 1964 nr 43 s. 1—2 i pt. *Kościół wobec współczesnego świata. Przew. kat.* 1 XI 1964 nr 44]
115. O godności osoby ludzkiej. Przemówienie... w Radio Watykańskim dn. 19 X 1964. *Notificaciones* 1964 s. 287—289.

1965

116. Sobór a praca teologów. *Tyg. pow.* R. 19: 1965 nr 9 s. 1.
[To samo: *Notificaciones* 1965 s. 87—88. Przemówienie w Radio Watykańskim d. 12 II 1965 oraz *Przew. kat.* 28 II 1965 nr 9]
117. Wymowa Oświęcimia. Przemówienie... w Radio Watykańskim w dwudziestolecie oswobodzenia obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu (18 II 1965). *Notificaciones* 1965 s. 81—83.
[To samo pod zmienionym tyt.: W dwudziestolecie oswobodzenia obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. *Przew. kat.* 4 IV 1965 nr 14]
118. Odezwa... w XX rocznicę wyzwolenia obozu oświęcimskiego (27 I 1945—27 I 1965). *Notificaciones* 1965 s. 112—113.
119. Do redakcji „Tygodnika Powszechnego”. *Tyg. pow.* R. 19: 1965 nr 13 s. 1.
[Na 20-lecie pisma]
120. Zagadnienie katolickiej etyki seksualnej. Refleksje i postulaty. *Rocz-i filoz.* T. 13: 1965 z. 2 s. 5—23.
121. Sobór od wewnątrz. List do redakcji „Tygodnika Powszechnego”. *Tyg. pow.* R. 19: 1965 nr 16 s. 1, 3.
122. Odezwa... do duchowieństwa. *Notificaciones* 1965 s. 113—114.
[Z okazji uroczystości ku czci św. Stanisława B. i M.]
123. Millennium a Sobór. List do redakcji „Tygodnika Powszechnego”. *Tyg. pow.* R. 19: 1965 nr 18 s. 1—2.
124. Tysiąclecie chrztu a oddanie Matce Boskiej. *Notificaciones* 1965 s. 189—195.
125. List pasterski... na 200-setną rocznicę ustanowienia święta Najw. Serca Pana Jezusa. *Notificaciones* 1965 s. 218—220.
126. List... do wiernych archidiecezji krakowskiej. *Notificaciones* 1965 s. 220—223.
[W związku z poświęceniem się Matce Bożej w katedrze na Wawelu]
127. Przemówienie... przed wyjazdem na IV. sesję Soboru. *Notificaciones* 1965 s. 234—237.
128. Przemówienie radiowe... Naświetlenie deklaracji o wolności religijnej. *Notificaciones* 1965 s. 269—271.
129. *Amour et responsabilité. Étude de morale sexuelle. Traduit du polonais par Thérèse Sas, revu par Marie-Andrée Bouchaud-Kalinowska, préface de Henri de Lubac. Paris 1965 ss. 285. Société d'Éditions Internationales.*
[Przekład książki: Miłość i odpowiedzialność, wyd. II]

130. Idea ludu Bożego i świętość Kościoła a apostołstwo świeckich. *Aten. kapł.* R. 57: 1965 t. 68 s. 307—315.

1966

131. Do pracowników zakładów „Solvay”. *Dziennik Polski* R. 22: 1966 nr 10 z d. 13 I.
132. Communio Ecclesiarum czyli o uroczystości tysiąclecia Kościoła w Polsce na tle kościołów na Soborze. *Notificationes* 1966 s. 35—37.
[Przemówienie radiowe]
133. Słowo wstępne. *Ruch bibl. i lit.* R. 19: 1966 s. 66.
[Numer poświęcony uroczystej milenijnej sesji teologicznej]
134. Stworzenie a odkupienie (schemat XIII). *Notificationes* 1966 s. 59—62.
[Przemówienie w Radio Wat. 9 I 1966]
135. Sacrum Poloniae Millennium. List pasterski na niedzielę I Wielkiego Postu. *Notificationes* 1966 s. 62—64.
136. Kazanie wygłoszone w katedrze wawelskiej w Wielką Sobotę. *Notificationes* 1966 s. 64—66.
[Tematyka milenijna]
137. Wigilia wielkanocna 1966. *Znak* R. 18: 1966 nr 142 s. 435—444.
[Pseud.: A. J. (Andrzej Jawień)]
138. List pasterski do duchowieństwa i wiernych archidiecezji na niedzielę Wielkanocną 1966 r. *Notificationes* 1966 s. 66—68.
139. Osoba i czyn w aspekcie świadomości. (Fragment studium „Osoba i czyn”). [W:] *Pastori et Magistro*. Praca zbiorowa wydana dla uczczenia jubileuszu 50-lecia kapłaństwa Jego Ekscelencji Księdza Biskupa Doktora Piotra Kałwy, Profesora i Wielkiego Kanclerza K.U.L. Lublin 1966 s. 293—304. *Rés.* 304—305.
140. Logika wewnętrzna Vaticanum II (a zarazem próba uporządkowania dokumentów soborowych celem ich przedstawienia). *Wrocł. wiad. kośc.* R. 21: 1966 nr 7 s. 159—163.
141. Przemówienie wygłoszone na akademii w auli Arcybiskupiego Seminarium Duchownego we Wrocławiu z okazji 400-lecia jego istnienia dnia 24 kwietnia 1966 roku. *Wrocł. wiad. kośc.* R. 21: s. 233—239. ~
142. Religijne przeżycie Millennium. *Tyg. pow.* R. 20: 1966 nr 19 s. 1.

143. Adam Stefan kardynał Sapięha metropolita krakowski oraz duchowieństwo archidiecezji w okresie ciemnej nocy okupacji. *Notificationes* 1966 s. 122—126.
144. List... na srebrny jubileusz „Naszej Przeszłości”. *Nasza Przeszłość* T. 25: 1966 s. 5—6.
145. Odezwa... do kapłanów z okazji tygodnia miłosierdzia. *Notificationes* 1966 s. 245.
146. Vaticanum II a praca teologów. *Collect. theol.* R. 36: 1966 s. 8—14.

1967

147. Wychowanie do służby Kościołowi. *Aten. kapł.* R. 59: 1967 t. 70 s. 220—225.
148. Kazanie... wygłoszone w katedrze wawelskiej w uroczystość Chrystusa Króla dnia 30 X 1966 r. *Notificationes* 1967 s. 85—87.
149. List pasterski na I. niedzielę Wielkiego Postu 1967 r. *Notificationes* 1967 s. 87—89.
150. List... do kapłanów archidiecezji z okazji Wielkiego Czwartku. *Notificationes* 1967 s. 90.
151. Stulecie urodzin księcia kardynała Adama Sapięhy. *Notificationes* 1967 s. 94—96.
[To samo: *Przew. kat.* 4 VI 1967 nr 23]
152. Kazanie... wygłoszone na Skalce w Krakowie dnia 14 V 1967 r. *Notificationes* 1967 s. 96—100.
153. Consilium de laicis. *Notificationes* 1967 s. 107—110.
[To samo: *Przew. kat.* 28 V 1967 nr 22]
154. Kazanie... przy trumnie ks. biskupa Michała Klepacza w katedrze łódzkiej w dniu 31 stycznia 1967 r. *Notificationes* 1967 s. 110—116.
[To samo pod nieco zmienionym tyt.: Kazanie żałobne... wygłoszone w katedrze łódzkiej w czasie uroczystości pogrzebowych dnia 31 I br. *Wiad. diecezjalne łódzkie*, R. 41: 1967 nr 2 s. 36—43. Fragmenty: *Sp. Ks. Biskup Michał Klepacz (wyjątki z kazania)*. *Przew. kat.* 9 VII 1967 nr 28]
155. Etyka a teologia moralna. *Znak* R. 19: 1967 nr 159 s. 1077—1082.
[Streszczenie]
156. Kazanie powitalne... wygłoszone przed katedrą wawelską po powrocie z Rzymu 9 lipca 1967 r. *Notificationes* 1967 s. 127.

157. Kazanie... w czasie ingresu dnia 9 lipca 1967 r. *Notificationes* 1967 s. 129—132.
158. Kazanie... wygłoszone w Bazylice Mariackiej przy trumnie śp. ks. inf. dra Ferdynanda Machaya dnia 3 sierpnia 1967 r. *Notificationes* 1967 s. 196—202.